

Ukázka II.

1 *Sabinina vnitřní revolta proti komunismu neměla etický, ale estetický ráz. To, co ji dpuzovalo,*
2 *nebyla však ani tak ošklivost komunistického světa (zničené zámky proměněné v kravíny), jako maska*
3 *krávy, kterou si nasazoval, jinak řečeno, komunistický kýč. Jeho modelem je slavnost zvaná První máj.*
4 *Viděla prvomájové průvody v době, kdy lidé byli ještě nadšeni anebo nadšení předstírali. Ženy byly*
5 *oblečeny v červených, bílých, modrých košilích, takže viděny z balkonů a oken tvořily různé obrazce:*
6 *pěticípé hvězdy, srdce, písmena. Mezi jednotlivými částmi průvodu šly malé orchestry hrající*
7 *do pochodu. Když se průvod blížil k tribuně, i nejnudnější tváře se rozzářily úsměvem, jako by chtěly*
8 *dokázat, že se náležitě radují, nebo přesněji, že náležitě souhlasí. A nešlo o pouhý politický souhlas*
9 *s komunismem, ale o souhlas s bytím jakožto takovým. Slavnost Prvního máje se napájela z hluboké*
10 *studny kategorického souhlasu s bytím. Nenapsané, nevyslovené heslo průvodu nebylo „ať žije*
11 *komunismus!“, nýbrž „ať žije život!“. Síla a lest komunistické politiky spočívala v tom, že si to heslo*
12 *přivlastnila. Právě tato idiotská tautologie („ať žije život!“) přitahovala do komunistického průvodu i*
13 *ty lidi, jimž byly teze komunismu lhostejné.*
14 *Ve společnosti, kde existují vedle sebe různé politické směry, a jejich vliv se tudíž vzájemně ruší či*
15 *omezuje, můžeme ještě jakž takž uniknout inkvizici kýče; jednotlivec si může uchovat svou osobitost*
16 *a umělec může vytvořit neočekávaná díla. Tam však, kde jedno jediné politické hnutí má všechnu moc,*
17 *octneme se rázem v říši totalitního kýče. Říkám-li totalitního, znamená to, že všechno, co narušuje kýč, je*
18 *vyřazeno ze života: každý projev individualismu (protože každé odlišení je plivanec vmetený do tváře*
19 *usmívajícího se bratrství), každé pochybování (protože, kdo začne pochybovat o maličkosti, skončí*
20 *pochybou o životě samém), ironie (protože v říši kýče je třeba brát všechno naprosto vážně),*
21 *ale i matka, která opustila rodinu, anebo muž, který dává přednost mužům před ženami a ohrožuje tak*
22 *svaté heslo „milujte se a množte se“. Z tohoto hlediska můžeme považovat takzvaný gulag za jakousi*
23 *hygienickou jámu, kam totalitní kýč hází odpadky.*

24

25

Milan Kundera – Nesnesitelná lehkost bytí

UKÁZKA I.

Piolin a já

A když prezident Svoboda splnil svou historickou úlohu a definitivně se znemožnil, museli jsme znovu na Hrad, kde zrovna řádl švihák jménem Husák, který na své znemožnění teprve čekal. Navlékli Piolina do hnědých tesilek¹ a košile z umělé hmoty, která mu nedovolovala se vůbec ohnout, a doktor Husák se šibalsky usmál, nabídl Piolinovi cigaretu Davidoff. „A nesvědí tě to?“ dotkl se prstem mojí hlavy. „Ne,“ odvětil Piolin s plnou pusou. „Tak ono ho to nesvědí,“ oznámil doktor Husák svým okolo stojícím, kteří se zpoza svých chlebiček srdečně zasmáli². Pak jsme ještě dostali příslib bytu a jelo se domů.

Mezitím se Piolin ve škole aklimatizoval, pochopil, že při hodině se mlčí, že soudružka³ Matějková má nárok najít si podle svého okamžitého psychického stavu nahodilou obět' a tu pak ničit, že křídami se dá dobře házet, že chce-li člověk jít na záchod, musí se předtím slušně přihlásit, a že nikdo nemá právo jíst naši svačinu. Moje úkoly byly podstatně jednodušší. Za nejdůležitější jsem považoval pozorovat Lilu a dohlížet na Ivana Langra, který o mé tajné chráněnce prohlásil: „Do tý jdu, tak do ní nechod'te. To se týká tebe, dvouhlavej draku!“ Piolin na to neřekl nic, protože neměl o Lilu zájem, takže mi nezbylo, než si celé dny představovat různé druhy smrti Ivana Langra. Zvlášť jsem měl rád smrt „Ivan Langer navíjen na kola hořícího tiráku Benzina“. Ale Ivan Langr měl také svého nepřítele, jmenoval se soudružka Matějková, která jej vroucně nenáviděla. Dokonce ještě víc než mě. Vědomí společného predátora nakonec mně, Piolinovi i Langrovi umožnilo důstojnou koexistenci.

A ještě jedna věc nás všechny v prostoru třídy sblížovala. Experiment, jemuž se říkalo Nová školní koncepce. Stále nám to sousloví tlačili do hlavy, takže jsme všichni získali pocit jisté výjimečnosti, který se pak reálně projevil tím, že mezi ztracenými generacemi sedmdesátých let byla ta naše nejztracenější. Ministerstvo školství bylo posedlé množinami, celá komunistická partaj jimi byla zasažena, sčítali jsme jablka a hrušky a dělili to třešněmi, do každé třídy přišla jedna plechová tabule, na níž se přicvaklo magnetické ovoce, které hned sjíždělo na podlahu, protože konstruktéři plechových tabulí ještě nedokázali naplnit představy ideologů, že ovoce má držet na svých místech. Učitelé se množiny učili o přestávkách před hodinou. Soudružka Matějková vždycky vtrhla před katedru jako uragán, aby na nás právě nabyté poznatky vychrlila, než je zapomene. Predátorem soudružky Matějkové bylo zase Ministerstvo školství.

¹ **Tesilky (tesilové kalhoty)** byly džíny reálného socialismu. Vyráběly se ze speciálního nemuchlavého materiálu, jenž při styku s kůží vytvářel na nohách červené skvrny. Největší frajeřina byla mít na nich puky nažehlené tak, že samy řezaly vzduch, jímž se mladý elegán rozhodl kráčet. Puk byl rovněž předmět, který zdůvodňoval existenci takových hokejových jmen jako Holeček, Gretzky, Tichonov.

² **Srdečně se zasmát ve správný okamžik** znamenalo demonstrovat odhodlání nabrat po celodenním vytváření hodnot sílu k dalšímu vytváření hodnot.

³ **Soudruh/soudružka** byla zvuková konstanta užívaná komunisty k oslovování jiných komunistů. Měla v nich vytvářet pocit sounáležitosti k principu stejného vnímání světa. Stejně tak pozdrav „čest práci“, jenž měl za úkol všem zúčastněným akusticky připomínat, že komunista má rád práci, stále na ni myslí, a pokud už není vyhnutí, tak ji i provozuje.